

Alternatieve behandelingen bij kanker

Inhoud

Voor wie is deze brochure?	3
Regulier en alternatief	5
Standpunt KWF Kankerbestrijding	9
Redenen om een alternatieve behandeling te volgen	11
Baat het niet, dan schaadt het niet?	12
Hoe een keuze maken?	14
KWF-Checklist alternatieve behandelingen	15
Wilt u meer informatie?	16

Voor wie is deze brochure?

Mensen met kanker moeten vaak belangrijke beslissingen nemen, bijvoorbeeld over hun behandeling. Een deel van deze mensen overweegt om, naast de reguliere behandeling in het ziekenhuis, een alternatieve behandeling te gaan volgen.

KWF Kankerbestrijding wil u met deze brochure ondersteunen bij uw zoektocht. U kunt de brochure natuurlijk ook laten lezen aan mensen in uw omgeving.

Er zijn veel verschillende meningen over ziekte en gezondheid. Evenwichtige, onafhankelijke en duidelijke informatie is heel belangrijk. Dat blijkt uit vragen die patiënten en hun naasten stellen. Zoals: 'Ik heb iets gelezen over voedingssupplementen. Welke zou ik het beste kunnen gebruiken?' en 'Mijn buurvrouw is naar een natuurgenezer geweest. Zou dat ook iets voor mij zijn?'

Misschien heeft u na het lezen van deze brochure nog vragen. Met vragen over uw diagnose of behandeling kunt u het beste terecht bij uw arts of (gespecialiseerd) verpleegkundige.

Schrijf uw vragen vooraf op, zodat u niets vergeet. Op kanker.nl en in onze brochure [Kanker... in gesprek met je arts](#) staan vragen die u aan uw arts kunt stellen.

Wanneer u overweegt een alternatieve behandeling te gaan volgen, raadpleeg dan de [KWF-Checklist alternatieve behandelingen](#) uit deze brochure.

U heeft recht op goede en volledige informatie over uw ziekte en behandeling. Zodat u zelf kunt meebeslissen. Deze rechten zijn wettelijk vastgelegd. Voor meer informatie, kijk achter in deze brochure bij Patiëntenfederatie Nederland.

© KWF Kankerbestrijding, 2018

KWF Kankerbestrijding wil kanker zo snel mogelijk verslaan. Daarom financieren en begeleiden we wetenschappelijk onderzoek, beïnvloeden we beleid en delen we kennis over kanker en de behandeling ervan. Om dit mogelijk te maken werven we fondsen. Ons doel is minder kanker, meer genezing en een betere kwaliteit van leven voor kankerpatiënten.

Kanker.nl Infolijn: 0800 – 022 66 22 (gratis)

Informatie en persoonlijk advies voor patiënten en hun naasten

kanker.nl

Informatieplatform en sociaal netwerk voor patiënten en hun naasten

kwf.nl

KWF Publieksservice: 0900 – 202 00 41 (€ 0,01 p/m)

Voor algemene vragen over KWF en preventie van kanker

IBAN: NL23 RABO 0333 777 999, BIC: RABONL2U

Meer informatie over kanker vindt u op kanker.nl. Deze site is een initiatief van KWF Kankerbestrijding, de Nederlandse Federatie van Kankerpatiëntenorganisaties en het Integraal Kankercentrum Nederland.

Totstandkomen van deze informatie

De informatie in deze brochure is beoordeeld door deskundigen die afkomstig zijn uit de reguliere geneeskunde, waaronder verschillende medisch specialisten.

Daarnaast is de tekst voorgelegd aan een aantal patiënten.

Ook is er voor de totstandkoming van de tekst contact geweest met verschillende organisaties die juist voor of tegen alternatieve behandelingen pleiten.

Het commentaar is gewogen en voor zover relevant, in de tekst verwerkt.

Het raadplegen van de organisaties en personen betekent niet dat zij verantwoordelijk zijn voor deze tekst. En ook niet dat zij het alle(n) eens zijn met de inhoud daarvan.

Regulier en alternatief

Wanneer u zich in alternatieve behandelingen verdiept, merkt u dat er verschillende termen gebruikt worden.

Bijvoorbeeld:

- complementaire behandelingen
- CAM (Complementaire en Alternatieve Methoden)
- niet-officiële behandelingen
- niet-conventionele behandelingen
- additionele behandelingen
- ondersteunende behandelingen
- integratieve behandelingen
- aanvullende behandelingen

Ook worden naast de term 'behandeling' termen als geneeswijzen, behandelwijzen, therapieën en geneeskunde gebruikt.

Wat is een reguliere behandeling?

Van reguliere behandelingen is met een vergelijkend wetenschappelijk onderzoek bij een groot aantal patiënten een gunstig effect aangetoond.

Bij zo'n vergelijkend onderzoek krijgt de ene groep patiënten de nieuwe behandeling waarvan de werkzaamheid nog moet worden vastgesteld. De andere groep patiënten krijgt de tot dan toe gebruikelijke behandeling (de standaardbehandeling).

Bij reguliere behandelingen is dit soort wetenschappelijk onderzoek vereist. Pas dan kan een nieuwe behandeling erkend worden als standaardbehandeling.

Het is nooit helemaal te voorspellen of de reguliere behandeling het gewenste effect zal hebben. Ieder mens is anders en elke tumor is anders.

Wat is een alternatieve behandeling?

Voor alternatieve behandelingen is geen of nauwelijks wetenschappelijke onderbouwing voor het effect op

de ziekte. Dat betekent dat niet wetenschappelijk is bewezen dat de behandeling helpt tegen kanker. En dat er niet over is gepubliceerd in erkende medische vakbladen. Er is dus geen objectief controleerbare informatie. Daardoor is het niet mogelijk om na te gaan of de alternatieve behandeling het even goed of beter doet dan de gebruikelijke, reguliere behandeling.

Uitspraken over het effect van alternatieve behandelingen zijn vaak gebaseerd op persoonlijke ervaringen. Maar positieve ervaringen van een beperkt aantal patiënten is niet voldoende. Soms is onderzoek met proefdieren gedaan. Maar ook dat is niet voldoende.

Vaak geven alternatief werkende behandelaars een verklaring voor de oorzaak van kanker die voor leken heel logisch klinkt, maar waar geen bewijs voor is.

Wanneer kankerpatiënten alleen een alternatieve behandeling volgen, kan dat leiden tot grote gezondheidsrisico's. De kans op terugdringen van de ziekte en/of langdurige, ziektevrije overleving kan kleiner worden.

Verschillen tussen reguliere en alternatieve behandelingen

Er zijn 3 verschillen tussen reguliere en alternatieve behandelingen:

1 Werkzaamheid

Van een reguliere standaardbehandeling is een gunstig effect op de ziekte bij een groot aantal patiënten **wetenschappelijk aangetoond**.

Er is over gepubliceerd in erkende medische vakbladen.

Bij een alternatieve behandeling is de werkzaamheid niet op deze manier bewezen.

2 BIG-registratie

Reguliere zorgverleners hebben een opleiding die door de overheid is erkend. Zij staan ingeschreven in het BIG-register (BIG staat voor: Beroepen in de Individuele Gezondheidszorg).

Alternatief werkende behandelaars kunnen in dit register zijn ingeschreven als zij naast hun activiteiten als alternatief werkende behandelaar ook nog een regulier beroep in de gezondheidszorg hebben.

Het BIG-register is een Nederlandse databank met **officieel erkende zorgverleners**. Wanneer u wilt weten of de zorgverlener zijn beroep mag uitoefenen, raadpleeg dan dit register (bigregister.nl).

3 Visie

De huidige medisch wetenschappelijke inzichten hebben ons geleerd dat bij kanker het erfelijk materiaal van een cel (DNA) is veranderd. Daardoor is de deling, groei en ontwikkeling van de cel ontregeld. Dit leidt vervolgens tot ongecontroleerde celdeling waardoor kanker kan ontstaan. Bij het ontstaan van kanker spelen verschillende factoren een rol, zoals erfelijke aanleg, het afweersysteem, omgevingsfactoren en leefstijl (bijvoorbeeld roken). Behandelaars die een alternatieve behandeling bij kanker voorschrijven, hebben vaak andere **visies op het ontstaan van kanker**. Volgens sommigen ontstaat kanker bijvoorbeeld door een verstoring in het totale functioneren van een persoon, zowel lichamelijk, emotioneel als sociaal.

Deze visies zijn in strijd met de huidige, wetenschappelijk gefundeerde kennis over kanker. Daarom is het niet waarschijnlijk dat bij wetenschappelijk onderzoek naar een alternatieve behandeling een gunstig effect op de ziekte wordt aangetoond. Dat heeft als gevolg dat maar weinig reguliere onderzoekers het nuttig vinden om hier onderzoek naar te doen.

Gebruik 'aanvullend' en 'complementair'

In de reguliere geneeskunde gebruikt men de term 'aanvullend' ook, maar dan in een andere betekenis. Men bedoelt dan een 'adjuvante' behandeling. Dat is een reguliere behandeling die wordt toegevoegd aan een andere reguliere behandeling om de kans op langdurige ziektevrije overleving te vergroten. Bijvoorbeeld chemotherapie na een operatie, om eventuele niet-waarneembare uitzaaiingen te bestrijden en daarmee de kans op terugkeer van de ziekte zo klein mogelijk te maken.

Met de term 'complementair' bedoelt men zorg die is gericht op een betere kwaliteit van leven. Voor sommige vormen van deze 'complementaire' zorg bestaat wetenschappelijk bewijs dat ze werken. Voor andere vormen is dat bewijs er (nog) niet.

Standpunt KWF Kankerbestrijding

De visie van KWF Kankerbestrijding op alternatieve behandelingen:

- Methoden om de diagnose kanker te stellen en kanker te behandelen moeten voldoen aan de eisen van de internationale medische wetenschap. De resultaten van het wetenschappelijk onderzoek moeten in erkende medische vakbladen te lezen zijn en dus objectief te controleren zijn. Dit betekent, dat elke behandeling wetenschappelijk onderzocht moet worden. Pas dan weten we of een behandeling een gunstig effect op de ziekte kan hebben.
- KWF Kankerbestrijding adviseert mensen met kanker met klem om altijd een reguliere arts (arts die werkt in een ziekenhuis) te raadplegen om de ziekte definitief vast te stellen. Ook is het heel belangrijk om de reguliere arts altijd te blijven raadplegen om de kans op een werkzame behandeling zo groot mogelijk te maken.

KWF Kankerbestrijding raadt het sterk af om alleen maar naar een alternatief werkende behandelaar te gaan, omdat dat grote gezondheidsrisico's met zich mee kan brengen.

- Sommige alternatief werkende behandelaars zeggen kanker te constateren met onderzoeken waarvan nooit bewezen is dat daarmee kanker aangetoond kan worden. Vervolgens gaan ze over tot een behandeling. Neem hierover contact op met uw arts. U kunt ook de Inspectie voor de Gezondheidszorg inschakelen (zie pagina 17).

- Sommige alternatief werkende behandelaars ontkennen de eerder in het ziekenhuis vastgestelde diagnose.
Neem hierover contact op met uw arts. U kunt ook de Inspectie voor de Gezondheidszorg inschakelen (zie pagina 17).
- Sommige kankerpatiënten voelen zich aangetrokken tot alternatieve behandelingen. Een alternatieve behandeling kan tot steun zijn wanneer een patiënt deze naast zijn reguliere behandeling volgt.
- Mensen die besluiten naast de reguliere behandeling een alternatieve behandeling te volgen, doen er goed aan dit altijd met hun specialist of huisarts te bespreken.
- ‘Baat het niet, dan schaadt het niet’ gaat niet altijd op. Alternatieve behandelingen kunnen schadelijk zijn.

Redenen om een alternatieve behandeling te volgen

Mensen die naast hun reguliere behandeling kiezen voor een alternatieve behandeling, kunnen daarvoor verschillende redenen hebben.

Sommige mensen kiezen voor een alternatieve behandeling, omdat zij:

- een alternatieve behandeling als steun ervaren
- zelf iets willen doen
- zelf de touwtjes in handen willen hebben
- het gevoel hebben zo invloed op hun situatie te kunnen uitoefenen
- het idee hebben dat alternatief werkende behandelaars met minder schadelijke methoden werken
- het gevoel hebben dat alternatief werkende behandelaars meer aandacht besteden aan de patiënt als mens
- het gevoel hebben dat het volgen van een alternatieve behandeling past bij hun kijk op ziekte en gezondheid
- alles geprobeerd willen hebben
- hun kwaliteit van leven willen verbeteren

Overigens: de meeste kankerpatiënten die voor een alternatieve behandeling kiezen, volgen ook een reguliere therapie. Het komt maar zelden voor dat iemand alleen maar voor een alternatieve behandeling kiest.

Baat het niet, dan schaadt het niet?

Vaak wordt gezegd: 'Baat het niet, dan schaadt het niet'. Mensen bedoelen dan: misschien helpt het niet, maar het kan ook geen kwaad. Maar dat is te simpel gedacht.

Alternatieve behandelingen zijn niet altijd onschadelijk, ook al worden vooral 'natuurlijke' middelen gebruikt. Ook natuurlijke stoffen kunnen schadelijk zijn. Zij kunnen giftige stoffen bevatten of een allergische reactie veroorzaken.

Ook kunnen zij de werking van reguliere behandelingen beïnvloeden waardoor deze minder goed werken of meer bijwerkingen veroorzaken. Door St. Janskruid bijvoorbeeld kan het effect van chemotherapie minder worden.

Valkuilen bij alternatieve behandelingen:

- Bepaalde combinaties met reguliere behandelingen kunnen ongunstig zijn (zie hierboven).
- Het volgen van een alternatieve behandeling kan veel invloed hebben op de kwaliteit van leven, bijvoorbeeld door een streng dieet of lange reistijden.
- De kosten van alternatieve behandelingen zijn zeer verschillend. Er zijn alternatieve behandelingen die erg veel geld kosten.
Houd er rekening mee dat alternatieve behandelingen niet altijd worden vergoed.
- Wanneer alternatief werkende behandelaars beweren dat hun methode werkt tegen kanker, kunnen patiënten er hoop aan ontlennen die later vals blijkt te zijn.
- Als het gewenste resultaat uitblijft, kan de patiënt zich daar schuldig over voelen.

Overleg met uw arts

Als u overweegt om een alternatieve behandeling te volgen, bespreek dit dan altijd met uw huisarts of specialist. Zij kennen uw medische situatie en kunnen met u overleggen over de combinatie van de reguliere behandeling met de alternatieve behandeling.

U kunt ook uw apotheker vragen of een combinatie van verschillende middelen problemen kan opleveren.

Omdat veel alternatieve behandelingen niet wetenschappelijk zijn onderzocht, zijn de bijwerkingen en de wisselwerking met reguliere medicijnen niet altijd bekend.

Hoe een keuze maken?

Het allerbelangrijkste is dat het úw beslissing is of u wel of niet een alternatieve behandeling wilt volgen. U heeft het volste recht volgens uw eigen wensen te worden behandeld.

Adviezen van anderen

Familie, vrienden en kennissen geven vaak allerlei adviezen. Begrijpelijk en goed bedoeld. Zij hebben het gevoel dat ze zo iets voor de patiënt kunnen betekenen. Het maken van speciaal eten bijvoorbeeld, kan partners het gevoel geven iets waardevols voor hun zieke man of vrouw te doen.

Sommige mensen zijn er van overtuigd dat de patiënt een alternatieve behandeling móet proberen. Als de patiënt daar niets voor voelt, kan dit hem een schuldgevoel geven. Andersom zien patiënten door mensen uit hun omgeving ook wel eens af van hun keuze voor een alternatieve behandeling.

Beroepsvereniging

U kunt nagaan of de alternatief werkende behandelaar is aangesloten bij een beroepsvereniging. Dit is bijvoorbeeld zinvol in verband met controle op werkwijze, opleidingseisen, tarieven, tuchtrecht en klachtenopvang.

Informatie op internet

Er staat veel informatie over alternatieve behandelingen op internet. Maar welke informatie is betrouwbaar en welke niet? Wij adviseren u om te kijken op de homepage bij 'organisatie', 'over ons' of 'over deze website'. Staat er niets over de achtergronden van de makers? Of is de informatie niet in overeenstemming met onze Checklist alternatieve behandelingen? Dan is de informatie volgens ons niet betrouwbaar. Achter in deze brochure staan websites waar u informatie over alternatieve behandelingen kunt vinden.

KWF-Checklist alternatieve behandelingen

- Bedenk waarom u een alternatieve behandeling zou willen volgen en wat u ervan verwacht.
- Informeer welke behandelingen er zijn.
- Laat u door niemand onder druk zetten om zo'n behandeling wel of niet te gaan doen.
- Bespreek uw plannen met uw huisarts en/of specialist. Houd hen op de hoogte van de alternatieve middelen en methoden waarvan u gebruikmaakt.
- Maak een afspraak voor een gesprek met de alternatief werkende behandelaar en stel daarin vragen als:
  - wat denkt u te bereiken?
  - hoe staat u tegenover het doorgaan met de reguliere behandeling, tegelijk met de alternatieve behandeling?
  - bent u aangesloten bij een beroepsvereniging?
  - hoelang duurt de behandeling?
  - wat houdt de behandeling in?
  - wat moet ik zelf doen?
  - wat kost het?
- Zoek goed uit of de kosten door uw ziektekostenverzekeraar worden vergoed.
- Wees zeer kritisch als een behandelaar:
  - heel stellig beweert al veel mensen met een uitgezaaide of vergevorderde soort kanker te hebben genezen
  - zegt kanker te kunnen genezen, zonder enig bewijs daarvan te hebben in de vorm van artikelen in erkende medische vakbladen
  - zelf dure middelen aan u verkoopt of u verwijst naar een speciale winkel
  - u afraadt aan een reguliere behandeling te beginnen of u adviseert daarmee te stoppen
  - zegt allerlei verschillende ziekten, waaronder diverse soorten kanker, met 1 middel of apparaat te kunnen genezen

Wilt u meer informatie?

Heeft u vragen naar aanleiding van deze brochure, blijf daar dan niet mee lopen. Vragen over uw persoonlijke situatie kunt u het beste bespreken met uw specialist of huisarts. Vragen over medicijnen kunt u ook stellen bij uw apotheek.

kanker.nl

Kanker.nl is een initiatief van KWF Kankerbestrijding, de Nederlandse Federatie van Kankerpatiëntenorganisaties en Integraal Kankercentrum Nederland. Op kanker.nl vindt u uitgebreide informatie over:

- soorten kanker
- behandelingen van kanker
- leven met kanker

Via kanker.nl/verwijsgids vindt u begeleiding en gespecialiseerde zorg bij u in de buurt.

Op kanker.nl vindt u ook ervaringen van andere kankerpatiënten en hun naasten.

Kanker.nl Infolijn

Patiënten en hun naasten kunnen met vragen over de behandeling, maar ook met zorgen of twijfels:

- bellen met de **gratis Kanker.nl Infolijn: 0800 - 022 66 22**
- een vraag stellen per mail. Ga daarvoor naar kanker.nl/infolijn. Uw vraag wordt per e-mail of telefonisch beantwoord.

KWF-brochures

Over veel onderwerpen kunt u gratis brochures bestellen of downloaden via kwf.nl/bestellen.

Andere organisaties

Onderstaande organisaties zijn zelf verantwoordelijk voor de inhoud van hun informatie.

• **Infolijn Alternatieve Geneeswijzen**

088 - 242 42 40 (ma - vrij: 10.00 - 17.00 uur en ma: ook 19.00 - 21.00 uur)

Voor meer informatie: infolijn-ag.nl.

• **Vereniging tegen de Kwakzalverij**

Voor meer informatie: kwakzalverij.nl.

• **Buitenlandse organisaties:**

Voor informatie over diverse alternatieve behandelingen:

- Cancer Research UK: cancerresearchuk.org
- American Cancer Society: cancer.org

Deze informatie is Engelstalig.

Inspectie voor de Gezondheidszorg en Jeugd

U kunt een vraag stellen of een klacht melden via het Landelijk Meldpunt Zorg: 088 - 120 50 20
Voor meer informatie: igz.nl.

Nationale Zorgnummer

Met een vraag of een klacht over uw zorg kunt u contact opnemen met het Nationale Zorgnummer. Voor meer informatie: nationalezorgnummer.nl.
0900 - 235 67 80 (€ 0,20 per gesprek).

Nederlandse Federatie van Kankerpatiëntenorganisaties (NFK)

Binnen NFK werken kankerpatiëntenorganisaties samen. Zij komen op voor de belangen van (ex) kankerpatiënten en hun naasten. NFK werkt samen met en ontvangt subsidie van KWF Kankerbestrijding. Voor meer informatie: nfk.nl.

088 - 0029 777

NFK heeft informatie voor werkgevers, werknemers en zzp'ers over **kanker en werk**: kankerenwerk.nl.

Psycho-oncologische centra

Psycho-oncologische centra begeleiden en ondersteunen patiënten en hun naasten bij de verwerking van kanker en de gevolgen daarvan.

Kijk voor meer informatie op hdi.nl, behoudenhuys.nl, ingeborgdouwescentrum.nl, devruchtenburg.nl.

NVPO

Contactgegevens van gespecialiseerde zorgverleners, zoals maatschappelijk werkers, psychologen en psychiaters, vindt u op nvpo.nl.

Inloophuizen

U kunt bij een inloophuis terecht om in een huiselijke omgeving over uw ervaringen te praten. Of voor voorlichting, activiteiten en contact met lotgenoten.

U kunt er zonder verwijzing en zonder afspraak binnenlopen. De inloophuizen werken binnen IPSO samen.

Voor meer informatie en adressen: ipso.nl.

IKNL

Het Integraal Kankercentrum Nederland (IKNL) richt zich op het verbeteren van bestaande behandelingen, onderzoek naar nieuwe behandelmethode en medische en psycho-sociale zorg voor mensen met kanker.

Voor meer informatie: iknl.nl.

Look Good...Feel Better

Look Good...Feel Better geeft praktische informatie en advies over uiterlijke verzorging bij kanker.

Voor meer informatie: lookgoodfeelbetter.nl.

Vakantie en recreatie (NBAV)

De Nederlandse Branchevereniging Aangepaste Vakanties (NBAV) biedt aangepaste vakanties en

accommodaties voor patiënten en hun naasten. Kijk voor een actueel overzicht van de mogelijkheden op deblauwegids.nl.

Patiëntenfederatie Nederland

Patiëntenfederatie Nederland is een samenwerkingsverband van (koepels van) patiënten- en consumentenorganisaties.

Zij zet zich in voor alle mensen die zorg nodig hebben.

Voor brochures en meer informatie over patiëntenrecht, klachtenprocedures e.d. kunt u terecht op patientenfederatie.nl. Klik op 'Thema's' en kies voor 'Patiëntenrechten'.

Revalidatie

Tijdens en na de behandeling kunnen kankerpatiënten last krijgen van allerlei klachten. Revalidatie kan helpen klachten te verminderen en het dagelijks functioneren te verbeteren. Informeer bij uw arts of (gespecialiseerd) verpleegkundige.

Voor meer informatie: kanker.nl. Typ in de zoekbalk 'revalidatiearts'.

De Lastmeter

De Lastmeter (© IKNL) is een vragenlijst die u kunt invullen om uzelf, uw arts en uw verpleegkundige inzicht te geven in hoe u zich voelt. De Lastmeter geeft aan welke problemen of zorgen u ervaart en of u behoefte heeft aan extra ondersteuning. Bekijk de Lastmeter op kanker.nl/lastmeter.

Thuiszorg

Het is verstandig om tijdig met uw huisarts of wijkverpleegkundige te overleggen welke hulp en ondersteuning u nodig heeft. En hoe die het beste thuis geboden kan worden.

Kijk voor meer informatie op rijksoverheid.nl (typ in de zoekbalk 'zorg en ondersteuning thuis'), regelhulp.nl, ciz.nl, de websites van uw gemeente en zorgverzekeraar.

Kanker.nl Infolijn

0800 - 022 66 22 (gratis)

Informatie en persoonlijk advies voor patiënten en hun naasten

kanker.nl

Informatieplatform en sociaal netwerk voor patiënten en hun naasten

KWF-brochures

kwf.nl/bestellen

Bestelcode F66

KWF Kankerbestrijding

Delflandlaan 17

1062 EA Amsterdam

Postbus 75508

1070 AM Amsterdam

Samen komen we steeds dichterbij

